

Araştırma / Original article

Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*

**Meral DEMİRALP,¹ Bahtiyar DEMİRALP,² Gamze SARIKOÇ,³
Emine İYİGÜN,⁴ Cengizhan AÇIKEL,⁵ Mustafa BAŞBOZKURT⁶**

ÖZET

Amaç: Beden imgesi sadece kişinin fiziksel görünüşü ile sınırlı olmayan, kişinin bedeni ve kendilik algısına karşı tutumlarını da içeren çok boyutlu bir yapıdır. Bu çalışmada, Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi Ölçeği'nin (BİYNEÖ) Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin incelenmesi ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Gerekli izinlerin alınmasından sonra, ölçeğin önce Türkçe dil ve kültür uygunluğu çalışılmış, daha sonra Ankara'da bir üniversitede yüksekokula devam eden, araştırmaya katılmaya gönüllü 275 kız öğrenciye uygulanmıştır. BİYNEÖ'nün faktör yapısını ortaya koymak üzere faktör analizi yapılmıştır. Ölçüt geçerliliğini sınamak amacıyla eş zamanlı Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) uygulanmış, iç tutarlılığına bakılarak test-tekrar test güvenilirliği sınanmıştır. **Sonuçlar:** Faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin özgün formundan farklı olarak bir faktörlü olmayıp dört faktörlü (kendilik değeri üzerine etki, günlük yaşantı üzerine etki, karşı cinsle etkileşime etki, davranış/tutum üzerine etki) bir yapıda olduğu belirlenmiştir. BİYNEÖ için iç tutarlılık katsayısı 0.89, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur. BİYNEÖ ile SGKÖ arasında -0.62 değerinde negatif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. **Tartışma:** Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi Ölçeğinin Türkçe sürümü (BİYNEÖ), Türk toplumunda kullanılmak için yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenilirlik değerlerine sahip bir ölçektir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2015; 16(Özel sayı.1):82-90)

Anahtar sözcükler: Beden imgesi, yaşam niteliği, geçerlilik, güvenilirlik

**Turkish version of the Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI):
a validity and reliability study**

ABSTRACT

Objective: Body image is a multidimensional structure that not only limited with person's physical appearance but also contains person's attitudes towards one's body and self-perception. The Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI) was developed to measure the quantities the effects of one's body image on various self-experience and life contexts. In this study, it is aimed to examine the validity and reliability of the Turkish version of BIQLI and to evaluate the psychometric properties. **Methods:** After obtaining the necessary permissions, Turkish language and cultural appropriateness of the inventory has been studied firstly. Research was conducted with 275 volunteers who attend a university college education female student in Ankara. The Social Appearance Anxiety Scale (SAAS) was used for the criterion validity. In order to determine the construct validity of Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI), factor analysis was conducted. **Results:** Factor analysis yielded four factors: effect on the self-value, effect on daily life, and effect on interaction with opposite sex, effect on behavior/attitude. The Cronbach's alpha for the BIQLI was 0.89. The computed test-retest reliability coefficient for the BIQLI was 0.92. It was found a correlation which was strong negative and significant ($r=-0.62$) between BIQLI and SAAS. **Discussion:** The Turkish version of

* 01-03 Eylül 2014'te yapılan 3.Uluslararası ve 7. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç.Dr., GATA Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi, Ankara

² Prof.Dr., Medipol Üniversitesi Ortopedi ve Travmatoloji ABD, İstanbul

³ Uzm.Hem., GATA HYO Psikiyatri Hemşireliği BD, ⁴ Doç.Dr., GATA HYO Cerrahi Hemşireliği BD, Ankara

⁵ Prof.Dr., GATA Biyoistatistik ABD, Ankara

⁶ Prof.Dr., Özel Yüzüncü Yıl Hastanesi Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği, Ankara

Yazışma Adresi / Correspondence address:

Doç.Dr. Meral DEMİRALP, GATA Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi, Ankara

E-mails: meral_demiralp@yahoo.com

Geliş tarihi: 01.01.2015, **Kabul tarihi:** 05.02.2015, **doi:** 10.5455/apd.180135

BIQLI is an inventory which has sufficient reliability and validity for use in Turkish society. (Anatolian Journal of Psychiatry 2015; (Special issue.1):82-90)

Key words: body image, quality of life, validity, reliability

GİRİŞ

Beden imgesi, kişinin bedeninin nasıl görüldüğü ve kişinin ne hissettiği ile ilgili dinamik bir algıdır; tarihsel, kültürel, sosyal, bireysel ve biyolojik etkenlerle biçimlendirilen bilinçli ve bilinçsiz bir insan deneyimi olarak tanımlanır. Beden imgesi algı, duygular, fiziksel duyumlar ile şekillendirilir, durağan değildir; çevreyle ilişkili olarak değişebilir.^{1,2} Ortopedi, dermatoloji, kozmetik ve rekonstrüktif cerrahi, onkoloji, fiziksel tıp ve rehabilitasyon, endokrinoloji, üroloji, jinekoloji, diş hekimliği ve immünoloji tedavisi gören hastalarda beden imgesi önemli etkilere sahiptir.^{3,4}

Yaşam kalitesi veya niteliği, Dünya Sağlık Örgütü tarafından, bireylerin yaşadıkları kültür ve değer sistemleri bağlamında ve onların hedefleri, beklentileri, standartları ve ilgileri ile ilişkili olarak yaşamdaki durumlarını algılamaları şeklinde tanımlanmıştır, kısaca kişinin iyilik durumunun derecesidir.⁵ Bilimsel platformlarda gerek beden imgesi, gerekse yaşam kalitesine olan ilgi giderek artmakta, farklı ölçüm araçları ile her iki kavramın önemi incelenmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’de beden imgesiyle ilgili kullanılan mevcut ölçekler, sadece beden bölümünden veya işlevinden memnuniyeti, bir bozulma olup olmadığını^{6,7} veya bireylerin beden imgesi tehditleri ve olumsuzluklarıyla ilgili baş etme stratejilerini⁸ belirlerken; yaşam kalitesi ölçekleri, bireylerin bedensel, ruhsal, sosyal ve çevresel iyilik durumlarını, algıladıkları sağlık sorunlarını ve bu sorunların normal günlük etkinlikleri etkileme düzeyini belirlemektedir.⁹⁻¹² İnsanlar yaşam kaliteleri ölçülürken, hastalık yörüngelerinde farklı noktalarda olabilir, yaşamı ve kendini algılama referansları zaman içinde değişebilir.¹³ Her bireyin benzersiz deneyimleriyle eşleşen yaşam kalitesi olduğunu düşündüğümüzde, beden imgesinin yaşam deneyimleri üzerinde olumlu veya olumsuz önemli etkilerinin var olduğunu da kabul etmemiz gerekir. Kişinin bedeni, onun kendilik kavramının merkezidir ve kendisi hakkında ne düşündüğünü, nasıl hissettiğini, kısaca yaşamının niteliğini etkiler.

Beden imgesinin kişinin yaşamının yönleri üzerindeki etkisini ölçmek için Cash ve Fleming tarafından geliştirilen Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI, Beden İmgesinin Yaşam Nite-

liğine Etkisi Ölçeği) kullanımı kolay ve kısa bir öz bildirim tarzı ölçektir. BIQLI, kişinin beden imgesinin öz güvenine, kişilerarası ilişkilerine, günlük yaşamına, duygu durumuna, yeme davranışına, genel yaşam doyumuna nasıl etki ettiğini değerlendirir. BIQLI tek başına beden imgesini değil, beden imgesi deneyimlerinin psikososyal yaşam niteliğine etkisini ölçer. Ölçek, Cash ve Fleming tarafından, önce yaş ortalaması 21.3±5.1 olan 116 kadın üniversite öğrencisine uygulanmış ve iç tutarlılığı 0.95, test-tekrar test güvenilirliği üç hafta sonraki uygulamada 0.79 bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-ölçek korelasyonları 0.45-0.86 arasında bulunmuştur.³

BIQLI’nin psikometrik geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, ikinci kez Cash ve arkadaşları tarafından 18-29 yaş aralığında, 135’i erkek ve 468’i kadın toplam 603 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmış, ölçeğin iç tutarlılığı iki cinsiyet için de 0.94 olarak bulunmuştur.¹⁴ Kişiler, beden imgelerinin etkisini, 19 maddenin temsil ettiği her bir yaşam alanı üzerinde, 7 puanlı iki uçlu ölçek ile +3’ten -3’e kadar puanlayarak olumlu, olumsuz veya etkisiz olarak değerlendirebilirler.^{3,14}

Türkiye’de beden imgesinin yaşam alanlarına etkisini ölçebilecek bir ölçme aracı yoktur. Bu çalışmada bireyin bedenindeki kaybı tanımlanmaktan çok, ona verdiği önemi ve yaşam alanlarını nasıl etkilediğini inceleyebilmeyi sağlamak açısından Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi Ölçeğinin (BİYNEÖ) Türkçe formunun sınanması ve Türkiye’de bundan sonra yapılacak çalışmalarda kullanılabilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma grubu

Ankara’da 2012-2013 eğitim-öğretim yılında bir üniversitenin yüksekokulunda öğrenimini sürdüren 312 öğrenciden, araştırmaya katılmayı kabul eden 275 kız öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken özgün çalışmada olduğu gibi genç bir grupla çalışılmasına dikkat edilmiştir. Gorusch¹⁵ ve Hatcher,¹⁶ ölçeklerde açılımlayıcı faktör analizi için gereken örneklem sayısını belirlemede 1/5 madde/katılımcı oranının kabul edilebilir olduğunu belirterek daha yüksek oranların daha sağlıklı olduğunu bildirmişlerdir. BİYNEÖ 19 maddeden oluşmaktadır, örneklem sayımız ise yaklaşık 1/14 oranı.

ile 275'tir.

Çalışma, araştırmacıların bulunduğu üniversite etik kurulu tarafından onaylanmıştır, katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilmişlerdir.

Araçlar

Veriler katılımcıların yaş, boy ve kilo verilerini içeren soru formu, BİYNEÖ'nin ölçüt geçerliliğini sınamak üzere Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) ve BİYNEÖ ile toplanmıştır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ): SGKÖ, Hart ve arkadaşları tarafından, bireyin görünüşüyle ilgili olarak yaşadığı duygusal, bilişsel ve davranışsal kaygıları ölçmek amacıyla geliştirilmiş öz-bildirim tarzı bir ölçek olup 16 maddedir.¹⁷ Ölçeğin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Doğan tarafından yapılmıştır.¹⁸ Sosyal görünüş kaygısı, bireyin bedeniyle ve görünüşüyle ilgili olumsuz beden imgesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.¹⁸ Bu nedenle SGKÖ, BİYNEÖ ölçüt geçerliliğini sınamak için tercih edilmiştir. SGKÖ bir boyutlu bir yapıdadır, iç güvenilirlik katsayısı 0.93, test tekrar-test güvenilirlik katsayısı 0.85, test yarılma yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.88 ve madde-toplam korelasyon katsayıları 0.32-0.82 arasındadır.¹⁸ Çalışmamızda SGKÖ'nün güvenilirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur.

İşlem

BİYNEÖ'nün Türk kültürüne psikometrik uygunluğunun değerlendirilmesi için önce Thomas F. Cash ile görüşülerek gerekli izin alınmıştır. Ölçeğin İngilizce formu (Body Image Quality of Life Inventory/BIQLI) iki dili de bilen araştırmacılar ve iki çeviri uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve elde edilen çevirilerden her maddeyi en iyi anlattığı düşünülen çeviriler benimsenmiştir. Oluşturulan Türkçe form, tekrar gözden geçirilerek her maddenin Türk kültür ve toplum yapısına uygunluğu tartışılmış, 11. ve 12. Maddelerde düzeltme yapılmıştır. Elde edilen formun doğru bir şekilde uyarlandığından ve İngilizce özgün sürümünün anlamını iletmediğinden emin olmak için, gözden geçirilmiş form yeniden Türkçeden İngilizceye çevrilmiştir. Çevirilerin neredeyse aynı olduğu ve İngilizce anlamını verdiği konusunda araştırmacılarca görüş birliğine varılmıştır. Son olarak, çevirinin anlaşılabilirliğini belirlemek üzere üniversite öğrencilerinden oluşan 10 kişilik bir gruba ön uygulama yapılmıştır.

Veriler Ekim-Aralık 2012 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcıların soru formu ve ölçeği

doldurmaları yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Test-tekrar test güvenilirliğini sınamak amacıyla BİYNEÖ üç haftalık ara ile çalışma grubundaki 71 kişilik öğrenci grubuna tekrar uygulanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerliliğini değerlendirmek üzere çalışma grubundaki 65 öğrenciye BİYNEÖ ile birlikte SGKÖ eş zamanlı uygulanmıştır.

Çalışmanın analizi

Verilerin analizi için SPSS (Statistical Package of Social Sciences) 15.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA, 2006) programı kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği açıklayıcı (exploratory) faktör analizi ve döndürülmüş (varimax) temel bileşenler analizi ile incelenmiştir. Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik (sphericity) testi ile incelenmiştir. Faktör yük değeri (factor loading) 0.45 ve üzeri olarak seçilmiştir. Ölçüt geçerliliğini incelemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Ölçekte yer alan maddelerin toplam puanı ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla madde-toplam korelasyonları incelenmiş ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık (Cronbach alfa) ve değişmezliği için test-tekrar test güvenilirliği incelenmiştir.

SONUÇLAR

Katılımcılar 18-23 yaşları arasında (20.88±1.05) olup, tümü öğrencidir, bekar ve bir ilde yaşamaktadır. Katılımcıların beden kitle indeksleri (BKİ) incelendiğinde, %10.5'inin (s=29) zayıf, %85.8'inin (s=236) normal ve %3.6'sının (s=10) fazla kilolu olduğu belirlenmiştir. BKİ ortalaması 20.87 kg/m²'dir. Katılımcıların BKİ ile BİYNEÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde zayıf bir ilişki belirlenmiştir (r=-0.17, p=0.004)

Yapı geçerliliği

Yapı geçerliliği, testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesini gösterir. Faktör analizi, yapı geçerliliğini incelemek amacıyla kullanılan, aynı yapıyı veya niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak, ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir tekniktir. Faktör analizi, tüm veri yapıları için uygun olmayabilir. Verilerin faktörleştirilebilmesi için uygunluğu KMO katsayısı ve Barlett küresellik testi ile incelenir. KMO katsayısının 0.60'tan yüksek ve Barlett küresellik testinin hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak

anlamli çıkması gerekmektedir.¹⁹ BİYNEÖ, özgün biçiminde (BIQLI) faktörlü bir yapıda olmayıp 19 maddedir. Çalışmamızda BİYNEÖ'nün faktörleştirilebilme uygunluğu incelendiğinde, KMO katsayısı 0.87 ve Barlett küresellik testi χ^2 değeri 2493.05 ($p < 0.001$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ve puanların normalliğini göstermektedir. BİYNEÖ'nün nasıl bir faktör yapısı göstereceğini incelemek için açımlayıcı faktör analizi ve döndürülmüş temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Büyüköztürk'e göre,¹⁹ öz değeri (Eigen

value) 1 veya 1'den daha büyük olan faktörler önemli faktörler olarak alındığında, BİYNEÖ'nün dört faktörlü bir yapıda olup, birinci faktörünün yedi (1., 2., 3., 5., 6., 7., 8. madde); ikinci faktörünün beş (9., 10., 17., 18., 19. madde); üçüncü faktörünün dört (4., 12., 11., 16. madde) ve dördüncü faktörünün üç maddeden (13., 14., 15. madde) oluştuğu belirlenmiştir. Faktörlere madde içerikleri dikkate alınarak sırasıyla, 'kendilik değeri üzerine etki', 'günlük yaşantı üzerine etki', 'karşı cinsle etkileşime etki', 'davranış/tutum üzerine etki' isimleri verilmiştir.

Tablo 1. BİYNEÖ'nün faktör yükleri ve açıkladığı varyans değerleri

	Faktör 1 Kendilik değeri	Faktör 2 Günlük yaşantı	Faktör 3 Karşı cinsle etkileşim	Faktör 4 Davranış/tutum
KEND 7	0.77	GUNY 9 0.73	KARC-ETK 12 0.80	DAV/TTM 13 0.88
KEND 3	0.60	GUNY 10 0.71	KARC-ETK 4 0.55	DAV/TTM 15 0.66
KEND 6	0.59	GUNY 18 0.61	KARC-ETK 16 0.54	
KEND 1	0.58	GUNY 17 0.47		
KEND 5	0.54			
KEND 2	0.54			
KEND 8	0.77			
Özdeğer	7.03	2.14	1.55	1.00
Açıklanan varyans	%37.01	%11.26	%8.17	%5.30
Açıklanan toplam varyans	%61.74			

KEND: Kendilik değeri, GÜNY: Günlük yaşantı, KARC-ETK: Karşı cinsle etkileşim, DAV/TTM: Davranış/tutum

Tablo 1 ve Çizgi Grafiği 1, faktör analizinin sonuçlarını göstermektedir. Ölçeğin faktör yükleri 0.47-0.89 arasında değişmektedir. Faktör yük değeri maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır.¹⁹ Elde ettiğimiz faktörlerdeki maddelerin yüksek iki yük değeri arasındaki fark 0.10'dan oldukça fazladır. Özdeğeri 7.03 olan Faktör 1 varyansın %37.01'ni, öz değeri 2.14 olan Faktör 2 varyansın %11.26'sını, öz değeri 1.55 olan Faktör 3 varyansın %8.17'sini, öz değeri 1.00 olan Faktör 2 varyansın %5.30'unu açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyans %61.74'dür.

Ölçüt bağıntılı geçerlilik

BİYNEÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliğini değerlendirmek için 65 katılımcıya BİYNEÖ ile birlikte SGKÖ uygulanmış, BİYNEÖ ile SGKÖ arasında ($r = -0.62$, $p < 0.001$) negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Madde analizi

BİYNEÖ'nün maddelerinin toplam puanı yordama gücünü ve ayırt ediciliğini belirlemek üzere

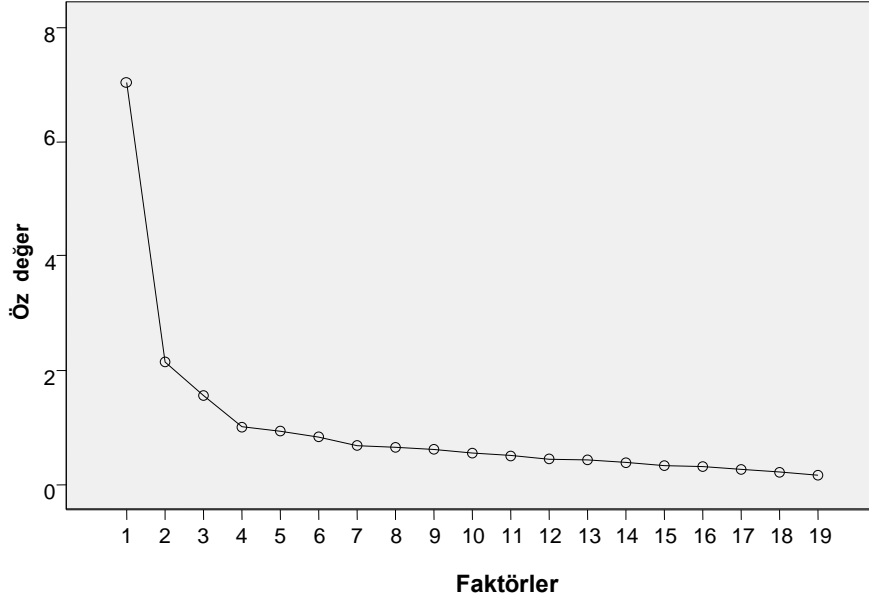
madde analizi ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Tablo 2 incelendiğinde, ölçekte yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının 0.43-0.61 arasında değiştiği ve 't' değerlerinin anlamlı ($p < 0.001$) olduğu görülmektedir. Tablo 3'te faktörlerin madde-toplam korelasyonları görülmektedir. Bu sonuçlar, ölçekteki maddelerin geçerliliklerinin yüksek olduğu, beden imgesinin yaşam niteliğine etkisi bakımından katılımcıları ayırt ettikleri şeklinde yorumlanabilir; maddelerin ayırt edicilik güçlerinin yeterli olduğuna işaret etmektedir.

Güvenilirlik

Bu çalışmada BİYNEÖ'nün iç tutarlılık katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği için BİYNEÖ üç hafta ara ile 71 öğrenciye uygulanmış ve test-tekrar test güvenilirlik korelasyon katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Beden imgesi, fiziksel görünüm, yapı veya işlevi içeren bedenle ilişkili tutumlardır, kişinin önemli

Grafik 1. BİYNEÖ'nün faktörlerinin öz değerleri

F1: Kendilik değeri, F2: Günlük yaşantı, F3: Karşı cinsle etkileşim, F4: Davranış/tutum

Tablo 2. BİYNEÖ'nün madde-toplam korelasyonları, %27 alt-üst grup farkına ilişkin t testi değerleri

BİYNEÖ maddeleri	Madde-toplam korelasyonları ¹	t değerleri (Alt %27-Üst %27) ²
1. Kendimle ilgili temel duygularım (kişisel yeterlilik ve özdeğer duyguları)	0.615	-8.179*
2. Bir kadın veya erkek olarak yeterliliğime ilişkin duygularım (erkeklik veya dişilik duyguları)	0.534	-8.503*
3. Kendi cinsiyetimden olan insanlarla (harcinslerimle) etkileşimlerim	0.479	-6.246*
4. Karşı cinsten olan insanlarla etkileşimlerim	0.535	-8.466*
5. Yeni insanlarla tanıştığımındaki deneyimlerim	0.547	-8.081*
6. İşte veya okuldaki deneyimlerim	0.542	-7.836*
7. Arkadaşlarımla ilişkilerim	0.502	-7.137*
8. Aile üyelerimle ilişkilerim	0.435	-6.745*
9. Günlük yaşadığım duygularım	0.583	-8.443*
10. Genel olarak yaşamımla ilgili memnuniyetim	0.562	-9.298*
11. Karşı cins için eş olarak kabul edilebilirlik hissim	0.523	-8.834*
12. Karşı cins için çekiciliğimle ilgili memnuniyetim	0.566	-9.298*
13. Neyi ne kadar yiyeceğimi kontrol edebilme yeteneğim	0.500	-10.778*
14. Kilomu kontrol edebilme yeteneğim	0.540	-10.738*
15. Fiziksel egzersiz için aktivitelerim	0.490	-11.042*
16. Görünüşüme dikkat çekebilecek şeyleri yapma isteğim	0.475	-8.963*
17. Günlük kişisel bakım faaliyetlerim (örneğin giyinmek ve güne fiziksel olarak hazır olmak)	0.554	-10.042*
18. Günlük yaşantımda ne kadar güvenli hissettiğim	0.591	-11.012*
19. Günlük yaşantımda ne kadar mutlu hissettiğim	0.599	-9.161*

¹ n=275, ² n₁,n₂=74, * p<0.001

Tablo 3. BİYNEÖ faktörlerinin güvenilirlik katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Madde-toplam korelasyonları	Cronbach α değeri	Tekrar test Cronbach α	Test-tekrar test korelasyonu
1. Kendilik değeri	7	0.47-0.61	0.83	0.83	0.69*
2. Günlük yaşantı	5	0.47-0.73	0.83	0.86	0.56*
3. Karşı cinsle etkileşim	4	0.46-0.69	0.76	0.83	0.71*
4. Davranış/tutum	3	0.53-0.71	0.82	0.82	1.00*
BİYNEÖ toplam	19	0.43-0.66	0.89	0.92	0.74*

* $p < 0.001$

bireysel duygularını, endişelerini ve değerlerini yansıttığı ekrandır, hedeflidir. Beden imgesi geliştikçe beden uzantıları önemli duruma gelir, yaşam kalitesi etkilenir.²⁰⁻²²

Kişinin yaşam niteliği ile ilgili kavramsal yapıların nesnel olarak ölçülmesi gereklidir, ancak zordur. Bu çalışmada Cash ve Fleming tarafından beden imgesinin yaşam alanlarını nasıl etkilediğini incelemek üzere geliştirilmiş olan BIQLI'nin,³ Türk üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme psikometrik özellikleri incelenmiştir.

Çalışmamızda BKİ ile BİYNEÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki belirlenmiştir ($r = -0.17$, $p = 0.004$). Buna göre, BKİ normal olan katılımcıların beden imgeleri, yaşam niteliği ve alanlarını olumlu etkilerken, BKİ artmış olan katılımcıların beden imgeleri yaşam alanlarını olumsuz olarak etkilemektedir. BİYNEÖ'nün özgün çalışmasında, Cash ve arkadaşları da araştırmalarındaki kadın katılımcılarda BKİ ile BIQLI puan ortalaması arasında negatif yönde, zayıf bir ilişki belirlemiştir ($r = -0.22$, $p < .001$).¹⁴ Birçok çalışmada da beden algısının yeme tutumu, beden ölçüleri, beden yağ oranı, gebelik, kronik hastalık ve cerrahi bedensel değişiklikler, benlik saygısı, sosyal fizik kaygı gibi etkenlerle yakından ilişkili olduğu ve BKİ'deki değişimin kişinin yaşam kalitesini ve duygu durumunu olumsuz olarak etkilediği bildirilmiştir.^{3,4,14,23-26} Sonucumuzdan farklı olarak, Huang ve arkadaşları Taiwanlı kadınlarda artmış BKİ'nin yaşam kalitesinde, özellikle zihinsel duygusal boyutta olumsuz etkisinin olmadığını bildirmişler, bunun nedenini de doğu ve batı kültürü arasındaki farklılığa dayandırarak, Asyalı kadınların Batılılardakinin aksine özellikle orta yaşlarda kilolu olmayı, sağlıklı ve güçlü kuvvetli olmakla ilişkilendirdiklerini ve mutlu olduklarını belirtmişlerdir.²⁷ Çalışma grubumuz için, yaş aralığını (18-23) ve medyanın etkisini de göz önünde bulun-

durduğumuzda, artmış BKİ'nin beden imgesi yönüyle yaşam niteliğini etkileyen önemli bir değişken olduğunu söyleyebiliriz.

BİYNEÖ'nün yapı geçerliliğini incelemek üzere yapılan açımlayıcı faktör analizinde özgün yapıdan farklı olarak, toplam varyansın %61.74'ünü açıklayan dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.47-0.89 arasında değişen değerlerde bulunmuştur. Büyü-köztürk'ün '*Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin 0.45'den yüksek olması o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir ve faktör yük değerinin 0.45 veya daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüdür. Ayrıca bir maddenin faktörlerdeki en yüksek yük değeri ile bu değerden sonra en yüksek olan yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması önerilir.*'¹⁹ şeklindeki açıklamasına göre, çalışmamızda aynı yapıyı ölçen maddelerin seçilmesi olası olmuştur. Bulgular bölümünde de verildiği gibi, bir maddenin faktörler arasındaki yük farkı 0.10'dan daha yüksektir. Bu durum, çalışmamızda iyi bir faktörleştirme elde ettiğimizi göstermektedir.

BİYNEÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliliği değerlendirildiğinde, SGKÖ ile arasında negatif yönde orta düzeyde ($r = -0.62$, $p < 0.01$) bir ilişki belirlenmiştir. SGKÖ, bireyin görünüşüyle ilgili olarak yaşadığı duygusal, bilişsel ve davranışsal kaygıları ölçmektedir.¹⁸ BİYNEÖ ile SGKÖ arasındaki ilişki beklentimizi doğrular nitelikte olup, beden imgesinin yaşam niteliğini olumlu bir şekilde etkilediği katılımcılarımızda sosyal görünüş kaygısı da düşüktür. Literatürde, ölçüt geçerlilik katsayısı için hesaplanan 0.30 ve daha yüksek korelasyonların, testin geçerli olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebileceği bildirilmiştir.¹⁹ Böylece BİYNEÖ'nün yüksek düzeyde geçerliliğe sahip olduğunu, ölçekteki maddelerin beden imgesinin yaşam niteliğine etkisini yüksek derecede ölçtüğünü söyleyebiliriz.

Çalışmamızda BİYNEÖ'nün iç tutarlılık katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Çalışma sonucumuzla benzer olarak, Türkiye'de Tihan'ın yaptığı bir çalışmada, BİYNEÖ'nün sadece güvenilirliği incelenmiş ve çalışılan örneklem için değerin oldukça yüksek olduğu (0.96) bildirilmiştir.²⁸

Tavşancıl'a göre, 'Ölçümlerin güvenilirliği veya tutarlılığını saptamak için kullanılan yaklaşımlardan birisi test-tekrar test yöntemidir. Aynı ölçme aracı, aradan belli bir süre geçtikten sonra aynı gruba uygulanır ve ölçümler arasındaki ilişki bulunur. Bu güvenilirlik katsayısı, süreklilik veya kararlılık katsayısı adını da alır ve ölçme aracının bireyde kalıcı özellikleri hangi ölçüde ölçtüğünü belirler.'²⁹ Çalışmamızda BİYNEÖ'nün güvenilirliğini değerlendirmek için test-tekrar test yöntemi kullanılmış ve pozitif yönde yüksek düzeyde ($r=0.74$, $p<0.001$) bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Tavşancıl, 'Bir ölçeğin zamana göre değişmez olduğunu saptamak üzere hesaplanan korelasyon katsayısının pozitif ve yüksek olması istenir ve bu sınır ölçekler için en az 0.70'dir.' şeklinde belirtmiştir.²⁹ Çalışmamızda BİYNEÖ'nün güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu ve beden imgesinin yaşam alanlarındaki etkisini kararlılıkla ölçtüğünü söyleyebiliriz.

BİYNEÖ maddelerinin toplam puanı ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla madde toplam korelas-

yonları incelenmiş ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Büyüköztük'e göre, 'Madde toplam korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar, bir ölçme aracındaki her maddenin benzer davranışları örneklediğini gösterir. Bu bağlamda, madde toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması gerekir. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin, ölçeği temsil gücünün yeterli olduğu kabul edilir.'¹⁹ Çalışmamızda BİYNEÖ'de yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının 0.43-0.61 arasında değiştiği ve 't' değerlerinin anlamlı ($p<0.001$) olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, BİYNEÖ maddelerinin benzer davranışları örneklediğini, beden imgesinin yaşam niteliğine etkisi bakımından katılımcıları ayırt ettiğini ve böylece iç tutarlılığının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

BİYNEÖ'nin sağlıklı kişilerde veya hastalarda uygulanması, farklı yaşam biçimleri veya hastalıkları nedeniyle yaşam niteliği etkilenmiş grupları belirleyebilecektir; böylece kişisel sağlığın yanında, kişisel iyilik durumu için de multidisipliner yaklaşımlar planlanabilecektir. BİYNEÖ'nün alanda yapılacak araştırmalarda kullanılmak üzere, yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu inancındayız.

KAYNAKLAR

1. Croll J. Body image and adolescents. J Stang, M Story (Eds.), Guidelines for Adolescent Nutrition Services, Minneapolis, MN: Center for Leadership, Education and Training in Maternal and Child Nutrition, Division of Epidemiology and Community Health, School of Public Health, University of Minnesota, 2005, p.155-166.
2. Gleeson K, Frith H. (De) constructing body image. J Health Psychol 2006; 11:79-90.
3. Cash TF, Fleming E. The impact of body image experiences: Development of the body image quality of life inventory. Int J Eat Disord 2002; 31: 455-460.
4. Cash TF, Morrow JA, Hrabosky JI, Perry AA. How has body image changed? A cross-sectional investigation of college women and men from 1983 to 2001. J Consult Clin Psychol 2004; 72:1081-1089.
5. WHOQOL Group. The World Health Organization Quality of Life assessment (WHOQOL): Development and general psychometric properties. Soc Sci Med 1998; 46:1569-1585
6. Hovardaoğlu S. Vücut algısı ölçeği. 3P Dergisi 1993; 1:26.
7. Gökdoğan F. Orta Eğitime Devam Eden Ergenlerde Beden İmajından Hoşnut Olma Düzeyi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.
8. Doğan T, Sapmaz F, Totan T. Beden imgesi baş etme stratejileri ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Anadolu Psikiyatri Derg 2011; 12:121-129.
9. Eser SY, Fidaner H, Fidaner C, Elbi H, Eser E, Göker E. Measure of quality of life WHOQOL-100 and WHOQOL-Bref. 3P Dergisi 1999; 7(Suppl.2):5-13.
10. Eser E, Fidaner H, Fidaner C, Eser SY, Elbi H, Göker E. Psychometric properties of WHOQOL-100 and WHOQOL-Bref. 3P Dergisi 1999;7(2 Suppl.):23-40.
11. Koçyiğit H, Aydemir Ö, Fişek G, Ölmez N, Memiş A. Kısa Form-36'nın Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve geçerliliği. İlaç ve Tedavi Derg 1999; 12:102-106.

12. Küçükdeveci AA, McKenna SP, Kutlay S, Gürsel Y, Whalley D, Arasil T. The development and psychometric assessment of the Turkish version of the Nottingham Health Profile. *Int J Rehabil Res* 2000; 23:31-38.
13. Carr AJ, Gibson B, Robinson PG. Measuring quality of life. Is quality of life determined by expectations or experience? *BMJ* 2001; 322:1240-1243.
14. Cash TF, Jakatdar TA, Williams EF. The body image quality of life inventory: further validation with college men and women. *Body Image* 2004; 1:279-87.
15. Gorusch RL. *Factor Analysis*. Second ed., Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1983.
16. Hatcher LA. *Step-by-step Approach to Using the SAS System for Factor Analysis and Structural Equation Modeling*. Cary, NC: The SAS Institute, 1994.
17. Hart TA, Flora DB, Palyo SA, Fresco DM, Holle C, Heimberg RG. Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment* 2008; 15:48-59.
18. Doğan T. Sosyal görünüş kaygısı ölçeği'nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010; 39:151-159.
19. Büyüköztürk Ş. *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. On üçüncü baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2011.
20. Folse VN. *Self concept, psychosocial basis for nursing practice*. P Potter, A Perry (Eds.), *Fundamentals of Nursing*, Canada: Elsevier Mosby, 2013, p.658-673.
21. LeMone P, Burke KM. *Medical-Surgical Nursing Clinical Thinking in Client Care*. Third ed., New Jersey: Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, 2004.
22. Stuart GW. *Self-Concept responses and dissociative disorders*. GW Stuart (Ed.), *Principles and Practice of Psychiatric Nursing*, ninth ed., USA: Mosby, 2008, p.257-282.
23. Acar ÖT. *Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi Yüksekokulu ve Mimarlık-Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinde Beden Algısı ve İyilik Halinin Beden Kitle İndeksi ve Vücut Yağ Dağılımı ile İlgisi*. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2010.
24. Güneş İ. *Medyada Yer Alan Kadın Bedeni İmgeleri ve Kadınlarda Beden İmgesi Hoşnutsuzluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009.
25. Hausenblas HA, Fallon EA. Relationships among body image, exercise behaviour, and exercise dependence symptoms. *Int J Eat Disord* 2002; 32:179-185.
26. Bonsergent E, Benie-Bi J, Baumann C, Agrinier N, Tessier S, Thilly N, et al. Effect of gender on the association between weight status and health-related quality of life in adolescents. *BMC Public Health* 2012; 12:997.
27. Huang I-C, Frangakis C, Wu AW. The relationship of excess body weight and health related quality of life: evidence from a population study in Taiwan. *Int J Obes* 2006; 30:1250-1259.
28. Tihan AK. *Beden Dismorfik Bozukluğunda Klinik, Sosyodemografik Verilerin İncelenmesi ve Bilişsel İşlevlerin Nöropsikolojik Testlerle Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2009.
29. Tavşancıl E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Dördüncü baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2010.

Ek 1. Beden İmgesinin Yaşam Niteliğine Etkisi Ölçeği

1. Kendimle ilgili temel duygularım (kişisel yeterlilik ve özdeğer duyguları)	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
2. Bir kadın veya erkek olarak yeterliliğime ilişkin duygularım (erkeklik veya dişilik duyguları)	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
3. Kendi cinsiyetinden olan insanlarla (hemcinslerimle) etkileşimlerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
4. Karşı cinsten olan insanlarla etkileşimlerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
5. Yeni insanlarla tanıştığımındaki deneyimlerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
6. İşte ya da okuldaki deneyimlerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
7. Arkadaşlarımla ilişkilerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
8. Aile üyelerimle ilişkilerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
9. Günlük yaşadığım duygularım	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
10. Genel olarak yaşamımla ilgili memnuniyetim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
11. Karşı cins için eş olarak kabul edilebilirlik hissim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
12. Karşı cins için çekiciliğimle ilgili memnuniyetim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
13. Neyi ne kadar yiyeceğimi kontrol edebilme yeteneğim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
14. Kilomu kontrol edebilme yeteneğim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
15. Fiziksel egzersiz için aktivitelerim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
16. Görünüşüme dikkat çekebilecek şeyleri yapma isteğim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
17. Günlük kişisel bakım faaliyetlerim (örneğin, giyinmek ve güne fiziksel olarak hazır olmak)	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
18. Günlük yaşantımda ne kadar güvenli hissettiğim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3
19. Günlük yaşantımda ne kadar mutlu hissettiğim	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3

BİYNEÖ, 19 maddenin temsil ettiği 7 puanlı iki uçlu bir ölçek olup, her madde +3'ten -3'e kadar puanlanır. BİYNEÖ'den alınabilecek en yüksek puan +57, en düşük puan -57'dir. Ölçekten alınacak pozitif değerdeki puanlar beden imgesinin yaşam niteliğini olumlu düzeyde etkilediğini gösterirken, negatif değerdeki puanlar beden imgesinin yaşam niteliğini olumsuz düzeyde etkilediğini gösterir. Ölçekten '0' puan alınması, beden imgesinin yaşam alanları üzerinde etkisi olmadığını gösterir. BİYNEÖ'nün alt faktörleri 'kendilik değeri üzerine etki (1-2-3-5-6-7 ve 8. madde)', 'günlük yaşantı üzerine etki (9-10-17-18 ve 19. madde)', 'karşı cinsle etkileşime etki (4-12-11 ve 16. madde)' ve 'davranış /tutum üzerine etkidir (13-14 ve 15. madde)'. Alt faktörlerin her biri, madde sayısı ile orantılı olarak yukarıda açıklandığı şekilde puanlanır ve değerlendirilir. Örneğin, 'davranış /tutum üzerine etki' faktörü üç maddeden oluşmaktadır, bu faktörden alınabilecek en yüksek puan +9, en düşük puan ise -9'dur. Ölçeğin kesme puanı yoktur.